

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא צח.

עין משפט
גרי מצוה

לב א מיי פיר מהל' טוען ונעטן הלכה ו סתם עשין לה טושיע חייב כי עה פיי יו: לב ב מיי פיר מהל' עשה ופקדון הלכה ד סתם פשין לנ טושיע חייב כי עה פיי יו: לב ג מיי פיר מהל' עשין טושיע חייב ד ג מיי פיר מהל' עשין טושיע חייב כ:

א) לקמן קט"ו: ג) ב"ק ק"א. לפל ה' א) ושל"ג 1.7. (ד) ושל"ג כ"ג.

מוסר רש"י

ד' שומרים צריכין כפירה במקצת והוראה במקצת. קודם שחייבין שטיעה וחס נשבעי בלא כפירה והוא חן שטעמו של שומר חס בלא חן חייבוהו ככל ד"ב ע"פ שטעה האמורה בהם, כשומר חס שנשבע ממנו ויומר שבר שנתקם וכו' ואלו שמתה חמת מלאכה וכו' כ"ג פס"ה לא הוה חן חס כפיר חמס, אי לא הוה דכריס מעולם או חמריה כ"ה, היתא לא הוה חן חס כן הוה חמס ש"ס ל' כ"ה שפיר להחזיר לו, ומלא חסן חייב שבעה השומרים בלא חן חס כן שטען שפיר, חן חס כפיר לו ונחמה הוה לו חמס, או לא חס שומר חס הוא חמרי לו כשליש נגבה, דחייב עליה שטעה האמורה בפירה של שטען דו כחלמס רעה, שאינו שטעה דכפירה אין לו שטעה האמורה בשומרים, וכלא כפירה נמי לא חייבין שבעה השומרים, דמניב כשומר חס כי הוא זה, דמניב חסן ל' חמריה במקצת ויכפר בתקלה ולא חייבין חמרי דכ"ק כהנאל וקו'. פירוש פשוט מבואר, אין חייב כי הוא זה או לאו אשומר חס דמניב זה נהי קאי, אלא חסן כפיר חמרי, ואשומריה הוא חן חס דכאמרינן נמי בעין כפירה והוראה, והשטיעה האמורה בפירה על פרה שלשים נכסין ע"פ רש"י.

אלה חמשים. הוה ליה מודה מקלמ ומחייב שבעה על השאר ואינו יכול לישבע דלמרי איני יודע: **קא משכחת לה.** עסק שבעה דממתינן רישא בנ' פרות וסיפא בנ' רישא דקלמתי לניינא על היסוד או על השעה לא מיתוקמא בפירה אחת מעיקרא אלא בנ' ומתו זה תובע על נ' והלא מודה לו בלחמט שכול מחייב לו דמיה והוא המציאות להתחייב שבעה על השניה שטוען איני יודע אם חייב אם לא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. ולהכי נקטו ומתו תרוייהו דאי דקיימא חמא וקאמר ליה אהמא שאלה ומהמא איני יודע אם נשעת שאלה אם נשעת שכירות ה"ל הוה דמודה הילך וזכא מ"ד הילך פטור משבעה. וסיפא דקמי שאל חמא ושכר אחת ואינו יודע איזה מהן מתה משכחת לה עסק שבעה כשהיו מתחילה שלשה ומתו השנים בלחמט מודה ששאלה הימא וחייב דמיה והוא מחייבנו שבעה על השניה: **ולרמי דאמר ד' שומרים כו'.** בשבעות האמורות בהן כגון ש"ח לישבע שנגבה וש"ס לישבע שנתקם ושאל לישבע שמתה ממלאכה ריכין כפירה וכו' אלא מדקאמר בעינן כפירה ולא אמרינן לריכין הודאה במקצת ש"ח אע"ג דשייכא נהו שבעה שומרינן בלא שום כפירה לא משבעין ליה שבעה שומרים עד דכפר כפירה אחריתי כגון להד"מ או חמריה לך ולדידיה לא מחייב שבעה אהודאה בלא כפירה ואינו יודע לאו כפירה הוא והא דרבה לית ליה הא"כ אמר לו חמשים יש וי' השנים מקלמט להד"מ ומקלמט איני יודע משכחת לעסק שבעה דמתי רישא בנ' פרות וסיפא בנ'. לרמי בר חמא לא משמע ליה כי הוא זהו בלא כפירה כלומר זה אחת חוה להד"מ אבל זה איני חייב זה איני יודע אי נגבה או שנאמר בש"ח לא משמע ליה כי הוא זה:

חמא

ולרבי ושמואל לעולם פטור הנחבע ופליגי ר' אבה אדר"ג ואלרבי ושמואל ולכך מוכיח שפיר דרבותיה דלמרי חזרה שבעה לפני דהיינו רב ושמואל וכולה סוגיא משמע דפליגי ר' אבה אדר"ג ושמואל דקאמר רבא כוותיה דר' אבה מיסתברא וכן רב ושמואל האי בין שניהם מאי דרשי ביה משמע דפליגי ור"מ פ"י דעיקר דקדייק גמ' דרבותיה שנבבל רב ושמואל סמין אפרק קמא דסנהדרין (דף י' וס' דק"י) החס דרבותיה שנבבל רב ושמואל דקדייק גמ' דרבותיה שנבבל רב ושמואל סמין אפרק קמא דסנהדרין (דף י' וס' דק"י) דכיון דמחייב בעל דין שבעה ואינו יכול לישבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו בין מובע לנחבע וזוהו הוה: **דאמר רבא** מנה י"י בידך בו'. פ"י ר"ח דדנני רבא נהאי לישנא לא מניני עיקרה בגמ' ומיהו קבלנו מרבותיה דעיקרה בפרק כל הנשבעין (שעשית דף מ.) דלמרי רבא כוותיה דרבי אבה מיסתברא מתוך שאינו יכול לישבע משלם:

מן הימורים דאע"ג דשבעה דרננן היא מתוך שאין יכולין לישבע מפסדין ואין נוטלין ושמה הטעם הוא דבעליה מועטת יש לנו להקל על הימורים שלא להוציא ממון מוסס והתם דוקא אמרינן דעבד כרז ושמואל עבד ולא בעלמא כדלמרי התם הבו דלא להוסיף עלה והיה דלמרי דשניהם חסדים אע"ג דשנגדו אינו מחייבין אלא שבעה דרננן אפ"ה מפסדין היינו משום שהשבעה בא מחמת הנחבע שהיה חייב שבעה דלמריה לכן חשיבא גם נתובע כדלמריה ואינו נראה לר"י דל"י הכי פריך התם אדר"ג דלמרי אי איתא לרבי ושמואל איתא אי ליתא ליתא ופריך אי איתא איתא אלא משפיקא ליה והא עבד ר"י עובדא דמספקא ליה והא עבד סבר שפיר לרבי ושמואל דהא אית ליה נמי מתוך שאינו יכול לישבע המובע מפסדין לכן הוה דניח יתלוקו כשנייהם חסדים ור"י סברי רב ושמואל ואי פריך אהמא מספקא ליה הא ר"י ודאי אית ליה אית דרבי ושמואל הא לישנא דלס דלס איתא לא משמע הכי דה"ל אדרבה למימר חס ליתא ליתא אלא משפיקא ליה ועוד דלמא דוקא בשניהם חסדים דכחה למובע שבעה מחמת נחבע דמחייב שבעה דלמריה קאמר ר"ג מתוך שאינו יכול לישבע מפסדין כדפי' ר"מ ולא נהיה דרבי ושמואל דכפרישית ומו הכי מוכח דרבותיה שנבבל דלמרי חזרה שבעה לפני היינו רב ושמואל מכה הימורים מן הימורים והלא כהיה אפ"י ר' אבה ושמואל יכירו שפיר חזרה שבעה למחייב לה או יתלוקו דקא סברי מי שאינו יכול לישבע מפסדין אלא משמע דפשיטא ליה לנמרל דל"י אבא אין חילוק אלא ל"ש אם נחבע מחייב או מובע לעולם מתוך שאינו יכול אחד מהן לישבע משלם הנחבע

מתוך שאינו יכול לישבע משלם. ה"ג הוה לן למימר מן הדין נחשדו על השבעה אלא תקנו שיהא כנגדו נשבע ונוטל דבענין אחר לא הוה אפשר שמי שיהיה רוצה היה מלוה לו פרוטה וימנע כל אשר לו ויהא מודה מקלמט כמה שחייב ומחייב שבעה ומתוך שאינו יכול לישבע יקח כל אשר לו בלא שבעה לכן תקנו שיבע שנגדו אבל הכא ונכנסא שאינו יכול לישבע לא מחמת שהוא חסד אלא עתה נחביעה זו אינו יכול לישבע מחמת המאורע לא הרכיבו לישבע שנגדו: **משכחת לה** רישא בתרתי וסיפא בתרתא. הן סוגיא אחיא כרבי חייא בר יוסף דלית ליה נהגול קמא (ב"ק דף ק"ו. וס' ד"ה עירוב) עירוב פרוטות כתיב כאלן וכי תביע כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב אבל בפקדון לא בעי כפירה והודאה נהדי נאנסו כדכתיב התם ר' חייא בר' אבה ח"ר יומנן ופליגי אבריייתא דרמי בר חמא דבעי ג' פרות אלא בשתי פרות או בהודאה וכפירה או בהודאה ונאנסו ול"ג ר"מ ה"מ במלוה אבל בפקדון מעט אלא רבי"א גרס ליה ומפרש ה"מ במלוה אבל בפקדון דהיינו טענה דלא שייכא אלא בפקדון דהיינו טענה אונס מעי' ומעי' דאין חבירו מיכר בשקרו וחייב אפ"י בלא הודאה וס' מפרש באורן והשמה לפי רבי"א הכא דקטעין שוכר דרכה מתה אבל איני יודע אם נשעת שאלה אם נשעת שכירות או שאלה או שטרה נהי דלשבעה שמתה דרכה דהיינו טענה דנאנסו לא בעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אם שאלה או שטרה דהיינו כפירה בעי הודאה ולהכי מוקי רישא בנ' וסיפא בנ' דהשמה איכא חמא דהודאה והוה מחייב שבעה לישבע ששטרה מתה דאי לא דהיה דהודאה הוה כופר הכל ופטור וכו' ג' פרות אלא בשתי פרות וכו' חמא מוקי לה בנ' פרות וכו' חייא חמא דהודאה וחדא דכפירה היינו אומה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה היינו הוה דקטעין איני יודע דטעין נה שמתה דרכה וא"מ בנ' סגי כהיה דהודאה ובהיה דלמי יודע דליכא נה נאנסה וכפירה ו"ל דגויית הכתוב דליה עולה לכאן ולכאן דמי הוא זה משמע דליכא כפירה והודאה מלבד אומה שטוען בה שלא פשע בה ומכאן יש להוכיח דלרמי בר חמא לא סגי בכפירה והודאה בלא נאנסו ולא כדפי' כהנאל קמא (ס' וס') כסס ר"מ דאי סגי לא היה לרין כאלן להוסיף פרה על כפירה אליבא דבעל הודאה ואינו יודע הוה כנון לרי חייא בר יוסף וא"מ ור' חייא בר יוסף הכי פליגי אבריייתא דרמי בר חמא ו"ל דסבר כמתני' דשבעה דהיינו (שעשית דף מ: וס') זה אומר עד היזו חוה אומר עד החלון וקלט הגוייתי עליו כו' ועשר גפנים טעונות מפרמי לך דבכולהו לא בעי [אלא] כפירה והודאה וא"מ ור' יוחנן הכי פליגי אמתני' וסבר כברייתא דרמי בר חמא והא"ר יוחנן הלכה כמתני' משנה ו"ל דלמוראי עינאו אליבא דר' יוחנן כדלמרי ברש אלו טריפות (מלין דף מ:). ח"ג יאמר שבכל המשניות לא חש להוכיח אותן על אונסין דלמרי חמני' דהכא ומיהו קשה להד"מ דפריך בסמוך גבי זה אומר שאלה חוה אומר שטרה ישבע אחאי מה שטענו לא הוה לו ולרבי הוה אלא ולרבי יהודה פריך דלא בעי פרות והודאה והוה כופר הכל כדפי' בקונו' ו"ל מאי משני ע"י גלגול דא"ל אישבעה דכדרכה מתה הא לפר"מ כיון דליכא הודאה לא מחייב שבעה אפ"י טענת נאנסו ובלא פ"י הקונו' מתיקא לרבי יהודה הילך יתכן דכיון דליכא אלא חד פרה ולפי רבי"א איתא נפשיות ו"ל דהיה שבעה מדרבנן דמדרבנן איכא שבעה נאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמלרין הודאה משום דלמי יודע הוה כפירה דכפרישית לרבי"א וכן מפרש ר"מ היה דסוף המוכר הבית (ב"ב דף ק' וס' ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבעה בעי דהיינו מדרבנן דליכא שבעה מדרבנן שבעה